

REGIMUL JURIDIC AL FRONTIEREI DE STAT DIN PERSPECTIVA PROTECȚIEI JURIDICO-PENALE

Marin MEGHEREA,
doctorand ULIM
Sergiu CIOBANU,
doctorand ICJP al AȘM

SUMMARY

In the current development of Moldova, in particular highlighting the country's geographical, social relations aimed at the state border become more evident and their protection provides power efficiency of national and international security system (regional). Namely the state border incidents and social relations and conclusive constitutes a principle which highlights the Moldovan statehood.

Keywords: sovereignty, territory, border legal system, legal regime of the state border legal, regime of customs, border, border state, customs border

REZUMAT

În perioada actuală de dezvoltare a Republicii Moldova, în mod particular punând în evidență așezarea geografică a țării, relațiile sociale care vizează frontiera de stat devin mult mai evidente, iar eficiența protecției acestora oferă putere sistemului de securitate națională și internațională (regională). Or, anume frontiera de stat și relațiile sociale incidente și concludente constituie un element principal care pune în evidență statalitatea Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: suveranitate, teritoriu, regim juridic al frontierei, regim juridic al frontierei de stat, regim juridic al frontierei vamale, frontieră, frontieră de stat, frontieră vamală

Introducere. În contextul europenizării și globalizării relațiilor sociale, precum și al liberalizării regimului de vize cu Uniunea Europeană, infraționalitatea care afectează regimul frontierei în ansamblu, precum și în particular regimul frontierei de stat, este în creștere. În acest sens, configurarea unui sistem eficient de combatere a acestor fapte prejudiciabile pe cale penală a devenit iminentă, avându-se în vedere practica europeană și cea internațională în domeniu.

Rezultate și discuții. Istoria dezvoltării omenirii reprezintă un proces continuu de autoidentificare a diferitor națiuni, popoare, etnii și lupta acestora pentru conturarea unui semn principal al acestei autodeterminări – recunoașterea juridică internațională a drepturilor suverane asupra teritoriului și sfera de autoritate în limitele acestora de teritoriu, ape, mediu aerian. Un atribut indispensabil al autodeterminării, suveranității statului din timpuri străvechi a fost și rămîne a fi frontiera de stat.

Cu adevărat, în perioada unor modificări radicale cu caracter politic, social-economic și de altă natură care au loc în lume, pentru

evaluarea gradului de protecție a intereselor persoanei, societății și statului în spațiul de frontieră este necesar de a releva gradul de determinare a statutului juridic al unor noi participanți, elaborarea unor baze constituționale ale protecției lor, determinarea participanților la relațiile juridice în sfera protecției frontierei de stat.

În opinia autorilor N. Osmochescu și M. Mereuță, regimul juridic al frontierelor comunitare cuprinde un ansamblu de norme adoptate, care conțin reglementări privind vizele, azilul, migrația, cooperarea în domeniile justiției și afacerilor interne, combaterea terorismului și a infraționalității transfrontaliere, intrarea și ieșirea cetățenilor statelor-membre sau din terțe state de pe teritoriul Uniunii Europene, prin trecerea frontierelor *externe* și *interne*, a mijloacelor de transport, mărfurilor și altor bunuri, precum și modalități comune de efectuare a controalelor la trecerea frontierelor [1, p. 14].

Acest regim este important pentru identificare și interpretare, mai cu seamă avînd în vedere faptul că acesta se înscrie în limitele situației-premisă a infraționalilor care

afectează regimul frontierei de stat. Prin intermediul regimului frontierei de stat se valorifică categoria juridică de securitate a frontierei (securitatea la frontieră poate fi definită ca o stare de protecție a frontierei de stat, a intereselor vitale ale omului, societății și statului contra unor amenințări, pericole și riscuri potențiale și reale cu caracter intern și extern asupra regimului juridic al frontierei [2, p. 96]), în particular prin perfecționarea continuă a unor instrumente juridice și mijloace specifice de prevenire și combatere a infraționalilor ce afectează în mod nemijlocit ori adiacent relațiile sociale vizînd regimul juridic al frontierei de stat. Devine iminentă și legătura conceptuală dintre libertatea de circulație și securitate la frontieră. Or frontiera constituie:

- un atribut inerent al fiecărui stat,
- un instrument ce stabilește limitele teritoriului de stat, precum și
- un mijloc care asigură prevenirea pătrunderii ilegale a mărfurilor și a persoanelor străine pe teritoriul țării [3, p. 15].

În acest sens, este important a se menționa că nu frontiera devine externă și internă, ci regimul fron-

tierii poate avea caracter extern și intern. După cum se menționează în literatura de specialitate a României, „frontiera de stat a României poate avea regim de frontieră internă sau frontieră externă. Regimul de frontieră internă se poate stabili pentru toate acțiunile de trecere a frontierei de stat sau numai pentru o parte dintre ele” [4, p. 33].

În calitatea ei de atribut, instrument și mijloc, frontiera urmează a fi supusă unei securizări. Această securizare se manifestă ca un sistem de măsuri și acte desfășurate în vederea asigurării frontierei, respectării cadrului normativ în vigoare etc. Deci, în calitate de situație, cerință, premisă a acestei securizări intervine necesitatea și realitatea adoptării unui cadru normativ pertinent, capabil a pune la dispoziție elemente de securizare viabile și eficiente. Și dacă, constată autorul I. Colenov, procesul de securizare nu este finit, ci se perfecționează permanent [3, p. 15], considerăm că și situația-premisă posedă caracter permanent de ajustare. Or, cadrul normativ și procedeele de securizare, pe de o parte, și infracționalitatea transfrontalieră, privită prin variatele modalități faptice de manifestare, pe de altă parte, sînt în relație de condiționare reciprocă.

Codul penal al R. Moldova pune în evidență uzuală termenul *frontieră/frontiere* în mai multe contexte:

- ca o categorie generică de *frontieră/frontiere*;
- ca o categorie de *frontieră vamală*;
- ca o categorie de *frontieră de stat*.

Efectul prejudicierii relațiilor sociale care vizează protecția acestor categorii juridice poate determina, în opinia noastră, diferite forme și conținut diferit al obiectului juridic special, spre care sînt orientate anumite categorii de fapte infracționale, precum și care anume fapte pot fi determinate în calitate de elemente materiale ale

infracțiunii/infracțiunilor într-un context ori altul.

Potrivit art. 120 C. pen. al RM, „prin teritoriu al Republicii Moldova și teritoriu al țării se înțelege:

- întinderea de pămînt cuprinsă între frontierele Republicii Moldova,
- apele cuprinse între frontierele Republicii Moldova,
- cu subsolul ei,
- cu spațiul ei aerian” [5].

Conform art. 8 alin. (2) C. pen. al României, prin teritoriul României se înțelege întinderea de pămînt, marea teritorială și apele cu solul, subsolul și spațiul aerian, cuprinse între frontierele de stat [6, p. 111].

În opinia noastră, avînd în vedere faptul că art. 120 C. pen. al RM, la definirea *teritoriului*, operează cu sintagma de „frontieră a Republicii Moldova”, este justificată neutilizarea specificării „de stat” a acestei frontiere. Acest lucru nu este însă pertinent și în sensul art. 248 C. pen. al RM, cînd legiuitorul admite operarea cu termenul de *frontieră* în sensul *frontierei vamale*. În cazul prejudicierii relațiilor sociale care vizează frontiera vamală poate fi vorba despre o infracțiune vamală, afectîndu-se și regimul juridic al frontierei de stat. Însă, devine evidentă delimitarea categoriilor juridice de frontieră vamală și frontieră de stat în baza orientărilor definitorii spre anumite categorii care trec/trecute peste această frontieră (*a se vedea schemele 1 și 2*).

Frontiera de stat a Republicii Moldova, perimetrul zonelor libere și al antrepozitelor vamale constituie frontiera vamală a Republicii Moldova. Frontiera de stat stabilește limitele spațiale de acțiune a suveranității de stat a țării noastre. Lungimea totală a frontierei de stat este de 1906 km, dintre care pe uscat 955 km, iar pe apă – 951 km. Frontiera de stat cu România cuprinde un sector de 684 km, iar cel cu Ucraina are 1222 km [7].

Potrivit interpretărilor textuale, frontiera este „linia naturală sau convențională care desparte teritoriul unui stat de teritoriul altor state sau de întinderi de apă care nu fac parte din teritoriul său: graniță, hotar” [8, p. 401].

Acest subiect este reglementat prin legislația internă a fiecărui stat. Astfel, art. 3 alin. (2) al Constituției Republicii Moldova prevede că „frontierele țării sînt consfințite prin lege organică, respectîndu-se principiile unanim recunoscute ale dreptului internațional”. În acest context, a fost adoptată *Legea privind frontiera de stat a Republicii Moldova nr. 108-XIII din 17 mai 1994* [9]. În ipoteza reglementărilor adoptate, frontiera de stat presupune linia ce desparte pe uscat și pe apă teritoriul Republicii Moldova de teritoriile statelor vecine, iar în plan vertical delimitează spațiul aerian și subsolul Republicii Moldova de spațiul aerian și subsolul statelor vecine. Frontiera de stat stabilește limitele spațiale de acțiune a suveranității de stat a Moldovei. Frontiera de stat se stabilește în tratatele încheiate de Republica Moldova cu statele vecine în baza totalurilor activității comisiilor bilaterale de demarcare. Frontiera se marchează pe teren cu semne de frontieră clar vizibile [9].

În literatura de specialitate se determină că noțiunea de *frontiere de stat*, logic, are în viziunea fiecărui stat și a legislației acestuia același înțeles, nu numai de gen, ci chiar de specie, cuprinzînd același grup de obiecte și relații cu însușiri esențiale comune [10, p. 113].

L. V. Lefterache menționează că frontiera de stat a României delimitează teritoriul statului român de teritoriul fiecăruia dintre statele vecine și marea teritorială a României de zona contiguă. În plan vertical, frontiera de stat delimitează spațiul aerian și subsolul statului român de spațiul aerian și subsolul fiecăruia dintre statele vecine [4, p. 33].

I. Deleanu definește frontierele ca fiind „liniile reale sau imaginare trasate între diferite puncte din globul pământesc pentru a delimita teritoriul unui stat” [11, p. 45] (G. Antoniu, C. Bulai etc. definesc frontiera de stat ca fiind „linia reală sau imaginară care trece, în linie dreaptă, de la un semn de frontieră la altul ori acela unde frontiera nu este marcată în teren cu semne de frontieră, de la un punct de coordonare la altul” [6, p. 111]), făcându-se delimitare între:

- a) frontiere terestre;
- b) frontiere maritime;
- c) frontiere aeriene;
- d) frontiere fluviale.

Cu adevărat, dreptul internațional contemporan nu cunoaște reguli aplicabile tuturor statelor în materia delimitării frontierelor. Or, în acest sens, devine incident obiectul unor convenții încheiate între statele riverane.

Cu alte cuvinte, teritoriul țării fiind constituit din întinderea de pământ (solul), adică suprafața terestră cuprinsă între frontierele politico-geografice ale țării, limitele acestei suprafețe terestre sînt cele stabilite prin convențiile de frontieră cu fiecare stat vecin. Ele sînt marcate prin semne de frontieră (borne, movile de pământ ori alte semne convenționale) [6, p. 111].

Frontierele terestre pot fi: *ortografice* (trasate cu ajutorul formelor de relief) și *geometrice* (trasate cu ajutorul unor meridiane sau paralele geografice).

Delimitarea mării teritoriale și a zonelor maritime cu regim special se realizează fie prin manifestarea de voință a statului respectiv, fie prin convenții internaționale încheiate de către statele interesate.

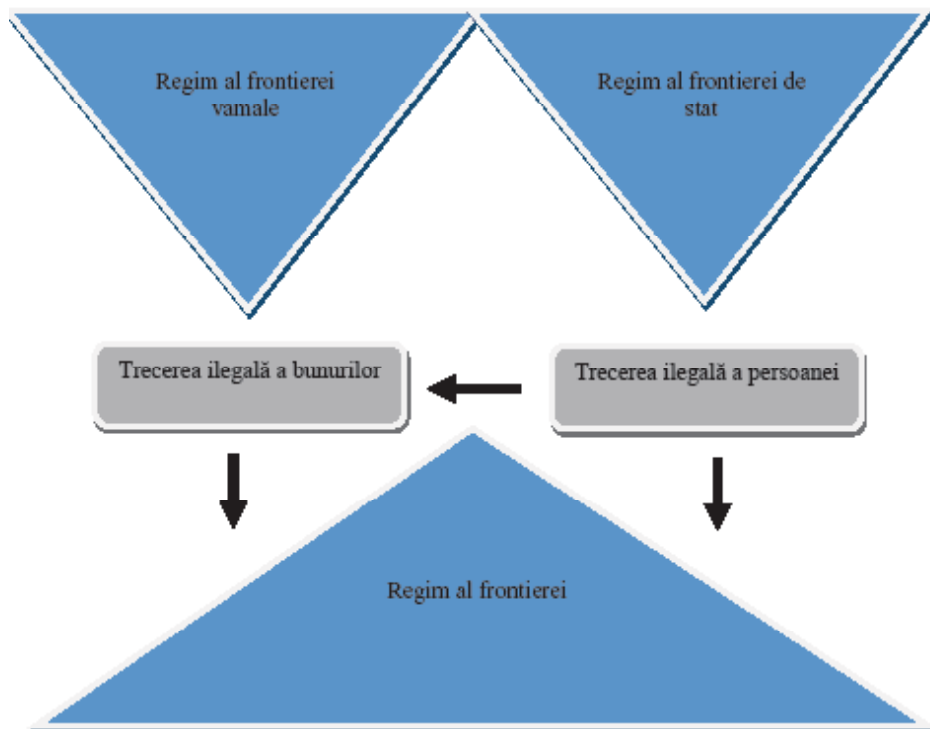
În opinia autorului T. Drăganu, frontierele fluviale sau apele de frontieră pot fi divizate în: ape curgătoare (fluvii,

rîuri sau pâraie); ape stătătoare (lacuri, bălți, mlaștini); golfuri închise [12, p. 191]. În cazul apelor curgătoare, delimitarea frontierei are loc, de regulă, fie ținându-se seama de linia meridiană (linia stabilită la mijlocul distanței dintre cele două maluri), fie de așa-numitul *talveg* (linia care se obține prin unirea punctelor unde apa este cea mai adîncă).

Altfel este cazul referitor la fluviile internaționale, adică cele care traversează sau separă teritoriile a două sau a mai multor state și sînt navigabile pînă la vărsarea lor în mare. Se consideră că fiecare stat riveran este suveran asupra porțiunii din fluviul respectiv, care îi traversează teritoriul. Dacă fluviul internațional formează frontiere între două state, suveranitatea fiecărui stat se extinde pînă la linia talvegului. În cazul apelor stătătoare, frontiera este reprezentată, de regulă, de o linie dreaptă care unește punctele de frontieră opuse de la malurile celor două state riverane.

Referitor la coloana de aer care intră în componența teritoriului, aceasta ajunge, convențional, la limita inferioară a spațiului cosmic. Adică, spațiul aerian național reprezintă coloana de aer situată deasupra teritoriului de suveranitate a țării (coloana de aer care se întinde deasupra teritoriului cuprins între frontierele interioare și ale mării teritoriale – așa-numita *atmosfera teritorială* [6, p. 112]), pînă la limita inferioară a spațiului extraatmosferic [4, p. 33], adică coloana de aer care acoperă întinderea de pământ și apele cuprinse între frontiere, precum și marea teritorială în înălțime pînă la limita spațiului cosmic [13, p. 61].

Asupra spațiului cosmic (aflat deasupra spațiului aerian) nu se exercită suveranitatea vreunui stat. În contextul celui din urmă segment este vorba despre un spațiu liber, aflat sub incidența normelor de drept internațional [6, p. 113; 13, p. 61].

Schema 1. Regimul frontierei prin intermediul categoriilor de regim al frontierei vamale și regim al frontierei de stat

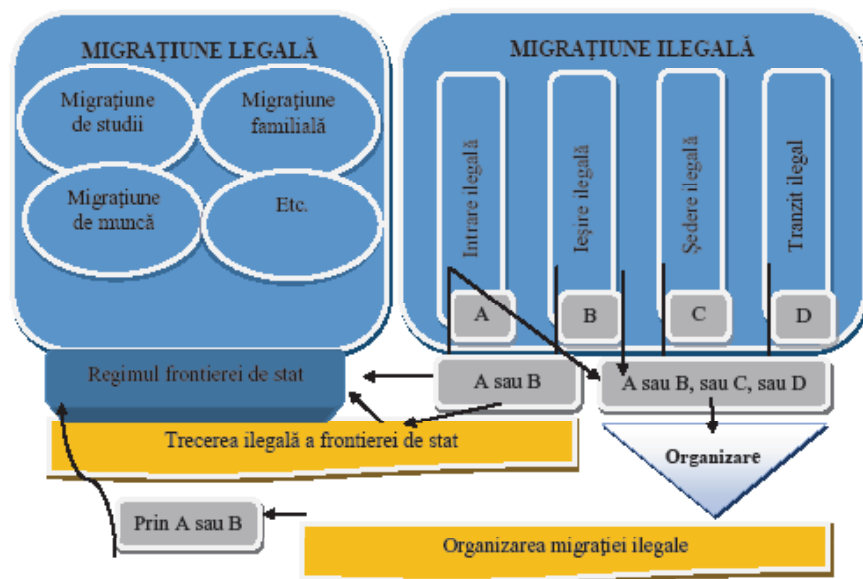

Subsolul cuprinde acea parte a solului aflată sub suprafața terestră (zona subterană [13, p. 61]) a apelor interioare și a mării teritoriale, fără limite determinate în adâncime și cu o întindere care coincide cu limitele frontierelor de stat [6, p. 112]. Această zonă se întinde prac-

tic pînă unde se poate pătrunde în adîncuri cu mijloacele tehnico-științifice contemporane. După cum menționează autorii I. Pascu, V. Dobrinoiu, M. A. Hotca etc., din acest punct de vedere limita teritoriului are un caracter variabil [13, p. 61].

și existența unei încălcări a regimului juridic al frontierei de stat (faptele infracționale obținînd o calificare juridică prin concurs).

Punînd accent pe corelația dintre regimul frontierei de stat și migrațiunea ilegală, considerăm că orice fapte prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat (organizare a încălcării acestui regim juridic, instigare la încălcarea acestui regim juridic, complicitate la încălcarea acestui regim și realizarea propriu-zisă a încălcării) urmează a fi supuse răspunderii penale. Luînd în considerație faptul că încălcarea propriu-zisă a regimului juridic al frontierei de stat constituie o faptă unipersonală (manifestată comisiv prin autorat unic), organizatorul, instigatorul sau complicele la infracțiune poate fi antrenat ca răspunzător pentru faptele separate de trecere ilegală a frontierei de stat.

Schema 2. Regimul frontierei de stat și migrațiunea ilegală: corelații definitorii

Limitele de adâncime ale subsolului nu au fost stabilite prin convenții internaționale ori prin acte interne ale statelor. După cum menționează autorii români, în doctrina europeană se susține că adâncimea subsolului este stabilită la nivelul limitelor capacității concrete de a fi utilizat și accesat sau la limitele posibilităților tehnologice de forare sau de pătrundere în subsol, posibilități care în prezent permit o forare maximă în subsol de 11282 metri² [G. Mariucci, E. Dalcini citați după 6, p. 112].

Operîndu-se cu categoria de *regim juridic al frontierei*, se identifică regimul frontierei vamale și regimul frontierei de stat (schema 1). În acest context, dacă o persoană trece ilegal frontiera de stat și încalcă regimul frontierei în ansamblu, se atestă, în viziunea

noastră, afectarea regimului juridic al frontierei de stat. În cazul în care persoana trece în mod legal peste frontiera de stat, dar bunurile trecute comportă un caracter ilegal, se identifică un regim juridic al frontierei vamale.

Poate fi și situația în care trece ilegal peste frontiera de stat atât persoana umană, cât și bunurile trecute comportă un regim de trecere ilegal. În acest sens, punem în evidență afectarea unui regim juridic al frontierei de stat și un regim juridic al frontierei vamale. Acestea din urmă categorii se înscriu în limitele regimului juridic al frontierei în ansamblu. Din aceste ultime rațiuni, contrabanda se înscrie în limitele regimului juridic al frontierei vamale, însă în cazul în care are loc o eludare a controlului vamal, se poate invoca

Alta este situația în care are loc organizarea în scop material a migrației, inclusiv prin încălcarea regimului juridic al frontierei de stat. În acest ultim sens, urmează să se aprobe răspunderea penală pentru *traficul de migranți*, și nu simpla organizare a migrațiunii ilegale. Acest ultim moment este dictat de eventuala delimitare clară a faptelor autorului, organizatorului, instigatorului și complicelui infracțiunii. În context, considerăm că traficul de migranți nu trebuie în mod obligatoriu definit normativ prin interesul material, fapt care reiese mai cu seamă din conținutul art. 362¹ C. pen. al RM. Considerăm că acest scop (interes) material trebuie să fie invocat doar în calitate de semn agravant al infracțiunii, făcîndu-se astfel o individualizare atât a răspunderii penale, cât și a pedepsei penale.

Organizarea migrațiunii ilegale, prin forma încălcării regimului juridic al intrării în țară sau încăl-

cării regimului juridic al ieșirii din țară, nu prezumă și nici nu implică calificarea faptei potrivit art. 362 C. pen. al RM – trecerea ilegală a frontierei de stat, deși are loc o încălcare a regimului juridic al frontierei de stat (schema 2). Mai cu seamă, C. pen. al RM admite liberarea specială de răspundere penală a persoanelor care au comis încălcări propriu-zise ale regimului juridic al frontierei de stat, iar persoana care a organizat această migrațiune, conform art. 362¹ C. pen. al RM, nu este supusă răspunderii penale pentru o variantă atipică (organizare a trecerii ilegale a frontierei de stat) a infracțiunii, ci pentru o variantă tipică a altei infracțiuni (organizarea migrației ilegale), care, în concluzie, urmează a indica la răspunderea penală pentru *traficul de migranți*, fiind indicate în mod expres anumite fapte, inclusiv cu caracter de organizare a încălcării regimului juridic al frontierei de stat.

Concluzii

1. Efectul prejudicierii relațiilor sociale care vizează protecția acestor categorii juridice poate determina diferite forme și conținut diferit al obiectului juridic special, spre care sînt orientate anumite categorii de fapte infracționale, precum și care anume fapte pot fi determinate în calitate de elemente materiale ale infracțiunii/infracțiunilor într-un context ori altul.

2. Avînd în vedere faptul că art. 120 C. pen. al RM, la definirea *teritoriului*, operează cu sintagma de „frontieră a Republicii Moldova”, este justificată neutilizarea specificării „de stat” a acestei frontiere. Acest lucru nu este însă pertinent și în sensul art. 248 C. pen. al RM, cînd legiuitorul admite operarea cu termenul de *frontieră* în sensul *frontierei vamale*.

3. Dacă o persoană trece ilegal frontiera de stat și încalcă regimul frontierei în ansamblu, se ates-

tă afectarea regimului juridic al frontierei de stat. În cazul în care persoana trece în mod legal peste frontiera de stat, dar bunurile trecute comportă un caracter ilegal, se identifică un regim juridic al frontierei vamale.

Referințe bibliografice

1. Osmochescu N., Mereuță M. Ex-tinderea Uniunii Europene și regimul juridic al frontierelor statelor-membre. În: Avocatul poporului (Revistă științifico-practică și informativă de drept), nr. 5-6. Chișinău: Biroul Avocaților din RM, 2006, p. 11-16.

2. Пограничная политика Российской Федерации: Монография. Под общ. ред. А. И. Николаева. Москва, 1998, с. 96.

3. Colenov I. Amenințările generate de crima transfrontalieră determină securizarea frontierei. În: Buletinul informativ (Guvernul Republicii Moldova), 2006, nr. 5, p. 15.

4. Bodoronca G., Cioclei V., Kuglay I. ș.a. Codul penal. Comentariu pe articole. București: Editura C. H. Beck, 2014, 920 p.

5. Legea nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.72-74/195 din 14.04.2009.

6. Antoniu G., Bulai C., Bulai B. N. ș.a. Explicațiile Noului Cod penal. Coord. G. Antoniu, T. Toader. Vol. I. Art. 1-52. București: Universul Juridic, 2015, 592 p.

7. Despre Frontiera de Stat. <http://www.border.gov.md/index.php/ro/politia-de-frontiera/despre-frontiera-de-stat>.

8. Dicționar explicativ al limbii române. București: Univers Enciclopedic, 1996.

9. Legea RM privind frontiera de stat, nr. 108-XIII din 17 mai 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 12/107. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311529>.

10. Voinea G. Infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei. În: Dreptul, 2001, nr. 10, p. 113.

11. Deleanu I. Drept constituțional și instituții politice. Tratat. Vol. I. București: Editura Europa Nova, 1996.

12. Drăganu T. Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar. Vol. I. Cluj-Napoca: Editura Lumina Lex, 2000.

13. Pascu I., Dobrinou V., Hotca M. A. ș.a. Noul Cod penal comentat. Vol. I. Partea generală. București: Universul Juridic, 2012, 880 p.

Recenzent:

Viorel V. BERLIBA,
doctor habilitat în drept,
conferențiar universitar